

Zakład Technologii Chemicznej

Pracownia z Technologii Chemicznej

Ćwiczenie 12

KATALITYCZNE ODWODORNIENIE HEPTANU

WARSZAWA 2012

Prowadzi dr inż. Jadwiga Skupińska

Ćwiczenie 12

KATALITYCZNE ODWODORNIENIE HEPTANU

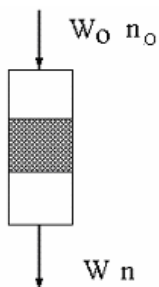
Cel ćwiczenia

Celem ćwiczenia jest zapoznanie z procesem heterogenicznej katalizy oraz z metodami określania parametrów kinetycznych procesu takich jak: czas przebywania substratów w reaktorze, czas kontaktu, stopień przemiany i pozorna stała szybkości reakcji. Jako modelową wybrano do badań reakcję odwodornienia heptanu wobec platyny (5%) na tlenku glinu jako katalizatora. Reakcja jest prowadzona w izotermicznym, przepływowym reaktorze z nieruchomą warstwą katalizatora. Jako metoda analizy produktów reakcji jest zastosowana chromatografia gazowa. Analizę prowadzi się na aparacie Hewllet-Packard GC 6890.

Wprowadzenie do ćwiczenia.

W ćwiczeniu badamy reakcję odwodornienia wybranego węglowodoru wobec platyny naniesionej na tlenek glinu jako katalizatora. Reakcja jest prowadzona w sposób ciągły w izotermicznym reaktorze ze stałym złożem katalizatora. Węglowódor w fazie gazowej przepływa z góry do dołu. Dla tego sposobu prowadzenia reakcji charakterystyczne jest, że gdy warunki reakcji ustabilizują się, stopień przemiany nie zmienia się w czasie. Zależy on od czasu przebywania substratu w reaktorze.

Przez złożo katalizatora przepływa gaz jak pokazano na rysunku.

Przebiega reakcja:

$R = C_5, C_4$

Na wlocie do reaktora prędkość objętościowa węglowodoru wynosi V_0 [ml/h], a ilość moli węglowodoru jest n_0 . Zmiana molowości w równaniu ($aA = bB + cC$) wynosi $m = b + c - a$ w naszym przypadku 1. Na wylocie ilość moli węglowodoru wynosi n . Stopień konwersji

$$\alpha = (n_0 - n) / n_0 = (c_0 - c) / c_0 \quad (2)$$

n_0 = liczba mmoli heptanu na wlocie do reaktora w jednostce czasu ,

n = liczba mmoli heptanu na wylocie z reaktora w jednostce czasu

szybkość reakcji (sumaryczna szybkość procesu heterogenicznego) wyrażamy prędkością zmian stężenia substratu:

$$r = - dc/d\tau = k^*c \quad (3)$$

Czas przebywania substratu w reaktorze τ można określić przez całkowanie tego równania. W wyniku

$$\tau = \int_c^{c_0} \frac{dC}{r}$$

całkowania w założonych granicach otrzymamy zależność:

$$\tau = 1/k^* \ln C_0/C \quad (4)$$

Reakcja odwodornienia węglowodoru jest reakcją pierwszego rzędu przebiegającą ze zmianą molowości tzn. z jednej cząsteczki substratu powstają 2 cząsteczki produktów.

Na wylocie reaktora mieszanina poreakcyjna składa się z n moli nieprzereagowanego heptanu $n = n_0(1 - \alpha)$ oraz $n_0\alpha$ moli heptenu i $n_0\alpha$ moli wodoru. Suma moli w mieszaninie wychodzącej wynosi:

$$n_0(1 - \alpha) + n_0\alpha + n_0\alpha = n_0(1 + \alpha) \quad (5)$$

a stężenie heptanu można przedstawić ułamkiem:

$$n_0(1 - \alpha) / n_0(1 + \alpha) = (1 - \alpha) / (1 + \alpha) \quad (6)$$

Podstawiając do wzoru (3) wyrażenia na stężenie w strumieniu wychodzącym otrzymamy:

$$\tau = 1/k^* \ln (1 + \alpha)/(1 - \alpha) \quad (7)$$

Zależność (7) pozwala obliczyć średni czas przebywania reagentów w reaktorze konieczny dla uzyskania stopnia konwersji α . Czas przebywania w reaktorze można także obliczyć z równania (8):

$$\tau = \frac{V_k [\text{ml}]}{V_o [\text{ml.s}^{-1}]} \quad (8)$$

V_k = objętość katalizatora

V_o = szybkość objętościowa substratu (w fazie gazowej dla średniej temperatury reakcji) w jednostkach objętości na jednostkę czasu.

Obliczony czas z równania (8) podstawiamy do równania (7) a znając stopień przemiany α możemy obliczyć pozorną stałą szybkości reakcji odwodnienia heptanu – k^* . Tak wyliczona pozorna stała szybkości jest funkcją stężenia centrów aktywnych na powierzchni katalizatora, adsorpcji substratów na powierzchni, desorpcji produktów z powierzchni katalizatora. Rzeczywista szybkość reakcji chemicznej na powierzchni kontaktu jest wyrażona równaniem:

$$r_{rz} = k c^* c_s \quad (9)$$

k - rzeczywista stała szybkości reakcji chemicznej na powierzchni katalizatora,

c^* - stężenie centrów aktywnych na powierzchni,
 c_s – stężenie zaadsorbowanego substratu (alkoholu).

Wydajność produktu W_p [%] obliczamy ze wzoru:

$$W_p = \frac{n_p [\text{mmol} / \text{godz}] 100\%}{n_{\text{pteor}} [\text{mmol} / \text{godz}]} = \frac{m_p [\text{g} / \text{godz}] 100\%}{m_{\text{pteor}} [\text{g} / \text{godz}]} \quad (10)$$

n_p = liczba mmoli produktu

n_{pteor} = teoretyczna liczba mmoli produktu, który powstanie gdy przereaguje cały substrat w jednostce czasu. W naszym przypadku $n_{\text{pi}} = n_o$

m_p = liczba gramów produktu w jednostce czasu

m_{pteor} = teoretyczna liczba gramów produktu, który powstanie gdy przereaguje cały substrat.

Selektywność

$$S_p = \frac{n_p [\text{mmol} / \text{godz}] 100\%}{(n_o - n) [\text{mmol} / \text{godz}]} = \frac{n_p [\text{mmol} / \text{godz}] 100\%}{(n_{s_p}) [\text{mmol} / \text{godz}]} \quad (11)$$

n_p = liczba mmoli (produktu) heptenu otrzymana w jednostce czasu

n_o = liczba mmoli (substratu) heptanolu na wlocie do reaktora w jednostce czasu ,

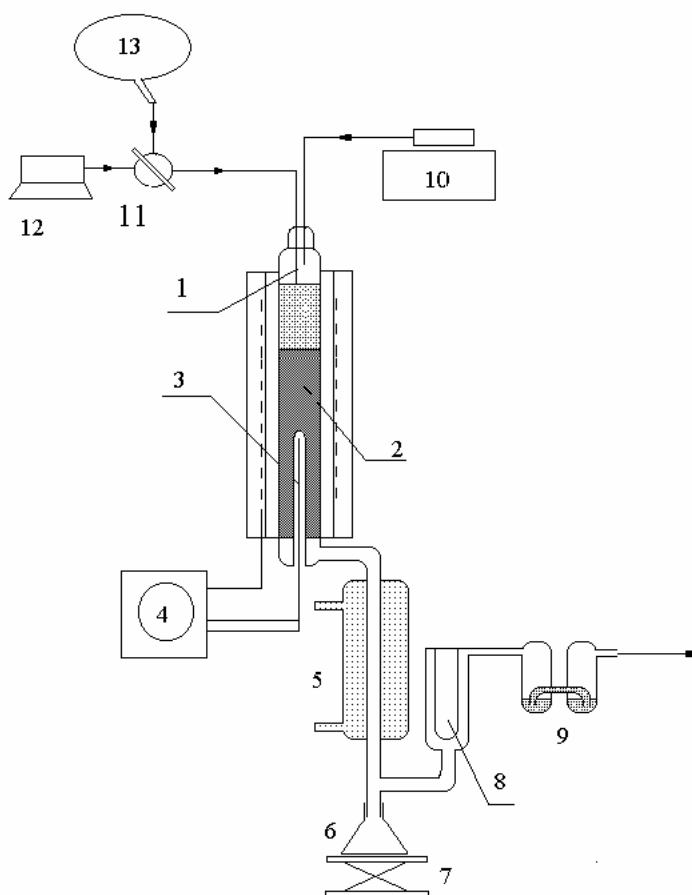
n = liczba mmoli (substratu) heptanolu na wylocie z reaktora w jednostce czasu

n_{s_p} = liczba mmoli (substratu) heptanolu, który –przereagował do produktów w jednostce czasu

Aparatura

Na schemacie przedstawiono zestaw aparatury dla ćwiczenia 12. Reakcja prowadzona jest w izotermicznym, reaktorze (1) z nieruchomym złożem katalizatora (2). Temperatura wewnątrz reaktora jest mierzona za pomocą termopary (3) i kontrolowana za pomocą programatora temperatury (4). Heksan jest dozowany do reaktora za pomocą strzykawki zamontowanej na pompie infuzyjnej (10). Produkty reakcji przechodząc przez chłodnicę (5) schładzają się i skraplają w odbieralniku (6). Wymrażalnik (8) wypełniony "suchym lodem" zapewnia wykroplenie resztek poreakcyjnych. Płuczka (9) wskazuje czy przepływa gaz. Pompka powietrzna (12) pompuje powietrze na złożę katalizatora w czasie jego regeneracji. Argon jest stosowany do przepłukania złoża katalizatora po reakcji.

Schemat aparatury

1. Reaktor	8. Wymrażalnik
2. Złoże katalizatora	9. Płuczka
3. Termopara	10. Pompa infuzyjna
4. Programator temperatury	11. Kran trójdrożny
5. Chłodnica wodna	12. Pompka powietrzna
6. Odbieralnik	13. Balon z argonem
7. Podnośnik	14.

Wykonanie ćwiczenia

1. Zestaw aparatury jak na załączonym rysunku.
2. W reaktorze (1) znajduje się 10ml (8,6g) katalizatora Pt/Al₂O₃ (2).
3. Zważyć odbieralnik (6).
4. Ustawić temperaturę pieca do temperatury ustalonej z asystentem (250-350°C) i przepłukać złoże katalizatora argonem.
5. Nastawić odpowiednie prędkości przepływu na pompie infuzyjnej (10).
6. Napełnić strzykawkę heptanem, zamontować na pompie i wprowadzić koniec igły do reaktora.
7. Podłączyć odbieralnik (6) na dole chłodnicy i schłodzić „suchym lodem”. Napełnić „suchym lodem” wymrażalnik.
8. Rozpocząć dozowanie heptanu.
9. Czas trwania procesu ustalamy z asystentem.
10. Po upływie określonego czasu należy wyłączyć pompę, wyjąć igłę z reaktora.
11. Przepłukać złoże katalizatora (**bardzo wolno!**) gazem obojętnym (Ar, N₂) z balona (13) przez 5 min .
12. Zdjąć odbieralnik i pozostawić do ogrzania do temp. pokojowej.
13. Jednocześnie przeprowadzić regenerację katalizatora. Do reaktora wprowadzić igłę doprowadzającą powietrze z pompki powietrznej.
14. Uruchomić pompkę powietrzną i wypalać koks przez 15 min.
15. Następnie przepłukać złoże katalizatora gazem obojętnym przez 5 min.
16. W międzyczasie zważyć ogrzany odbieralnik (6) a następnie wykonać analizę produktów na chromatografie gazowym.
17. Wyniki zapisać w tabelce otrzymanej od asystenta.
18. Obliczyć skład mieszaniny poreakcyjnej posługując się odpowiednim równaniem.
19. Przeprowadzić proces przy innych parametrach (temperatura, szybkość dozowania surowca) powtarzając procedurę postępowania według punktów od 3 do 15.

Równania do obliczania ilości heptanu, oraz produktów odwodornienia w mieszaninie poreakcyjnej są przedstawione w instrukcji w laboratorium.

WZÓR SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie z Ćwiczenia nr 12	Data wykonania ćwiczenia
Asystent prowadzący ćwiczenie	Data oddania sprawozdania
Wykonujący ćwiczenie;	
Tytuł ćwiczenia	
Uwagi asystenta	

Sprawozdanie powinno zawierać:

1. Cel ćwiczenia

2. Opis przebiegu ćwiczenia (bez rysunku)

3. Omówienie wyników - w tym:

- A. równania reakcji,
- B. tabela nr 1 przedstawiająca wyniki z przeprowadzonego eksperymentu
- C. rachunkowe opracowanie otrzymanych wyników – **proszę zamieścić obliczenia.**
- D. tabela nr 2 przedstawiająca wyniki następujących obliczeń:

- przepływ węglowodoru w g/godz. oraz mmol/godz.
- skład mieszaniny poreakcyjnej w tym ilość nieprzereagowanego węglowodoru oraz otrzymanych produktów w g/godz. oraz mmol/godz.

W celu obliczenia składu mieszaniny poreakcyjnej wyliczamy ilości poszczególnych składników z pól na chromatogramie korzystając z krzywych kalibracyjnych zamieszczonych w instrukcji.

- stopień konwersji węglowodoru zgodnie z wzorem (2)
- wydajność produktów wg. wzoru (10)
- selektywność do produktu otrzymanego z największą wydajnością wg. wzoru (11)
- czas przebywania reagentów w reaktorze z wzoru (8) – przy obliczeniach proszę

uwzględnić temperaturę w reaktorze. W temperaturze reakcji heptan jest gazem. Szybkość objętościową wprowadzonego heptanu wyliczyć z przybliżeniem z równania Clapeyrona $pV = nRT$ gdzie R (stała gazowa) $R = 8,2 \cdot 10^{-2} \text{ [dm}^3 \cdot \text{atm]/[mol K]}$. Sprawdzić jednostki przy podstawianiu do równania.

E. wykonać wykres $\tau = f [\ln(1 + \alpha)/(1 - \alpha)]$, który jest linią prostą o współczynniku nachylenia prostej równym $1/k$, obliczyć k.

F. wybrać jedną z poniżej przedstawionych operacji:

- jeżeli reakcje są prowadzone dla różnych szybkości przepływu heptanu wprowadzanego do reaktora - wykonać wykres zależności $\alpha = f(v)$. V- przepływ heptanu
- jeżeli reakcje są prowadzone w różnych temperaturach - wykonać wykres zależności $\alpha = f(T)$ gdzie T - temp [°C]

4. Dyskusję otrzymanych wyników. (w tym - źródła błędów)

5. Wnioski.

Kalibracja dla ćwiczenia 12 2012

